ئەرکی پەروەردەکاریی هونەری کاریکاتێر … هەندرێن خۆشناو

کاریکاتێر بە سروشتە رەخنەگرانەکەی، دیاردەیەکی نەرێنی چارەسەردەکات، ئەگەر هەردوو جۆری کاریکاتێری گاڵتەجاڕی و پۆرترێت بەلاوەنێین، کە بە دوو جۆری بنەڕەتی لە جۆرەکانی کاریکاتێر ناژمێردرێن، سەرەڕای ئەمەش هەردوو جۆرەکە لەوانەیە چەندین نیگار لەخۆبگرن کە سروشتی رەخنەگرانەیان هەیە. ئەو سروشتە رەخنەگرانەی کاریکاتێر دەبێتە هۆی بەراوردکردنێك لەنێوان دیاردە نەرێنییەکان و پێچەوانەکەیاندا، بەردەوام هەڵسەنگاندنی دیاردەیەکی نەرێنی، نەرێنی دەبێت، واتە کاریکاتێر رەخنە لەو دیاردەیە دەگرێت و بە شێوەیەکی راستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ داوای وەستان لە دژیدا دەکات، ئەمەش دەبێتە هۆی پەروەردەکردنی جەماوەر لەسەر دژایەتیکردنی دیاردەی نەرێنی، ئەم پەروەردەیەش لەوانەیە دژ بە کەسێکی دیارکراو بێت، وەکو زنجیرە کاریکاتێرەکانی (ناست) (پاشا توید)، کە کاریکاتێریستەکە تێیاندا ئابڕووی پارێزگاری نیویۆرك دەبات، کە بە گەندەڵی ناسراوبوو، هەروەها لە کاریکاتێرەکانی (دۆمیێ) (پاشا لویس فیلیپ)، هەروەها لە زنجیرەی (ناودارەکان)دا، و لەو کاریکاتێرە زۆرانەی دژ بە (ناپلیۆن بۆناپارت) و (ناپلیۆنی سێیەم) و (هتلەر) و (ستالین) و (ریگان) و زۆرێك لە سەرکردەکانی جیهان لە چەندین ماوەی مێژوویی جیاوازدا، لەوانەیە پەروەردەکەش ئاڕاستەکراو بێت دژ بە کۆمەڵێك، وەکو حزبێکی سیاسی، یان جۆرێکی تری گروپ و گردبوونەوە، یان نەژادێکی دیارکراو، یان دژ بە دەوڵەتێك، یان دیاردەیەکی دیارکراودا.

ئەوەی شایانی باسە لە کاریکاتێری سیاسیدا چەندین وریاکەرەوە هەیە کە جێگای پرسیارن، ئایا هەموو نیگارە کاریکاتێرییەکان پەروەردەی ئەرێنی بەڕێوەدەبەن؟ بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە، پێویست بە شیکردنەوەیەك و هاوکێشەیەکی سادە دەکات ئەویش، ئایا لە سیاسەتدا ئەوەی ئەرێنییە بۆ من، ئەرێنییە بۆ تۆ؟ بۆ نمونە ململانێی دوو حزب لەسەر دەسەڵات لە وڵاتێکی دیارکراودا، هەردوو حزبەکە هێرش دەکەنە سەریەکتری، ئەمە لایەنگری خۆی هەیە، و ئەوی تریش لایەنگری خۆی، ئەمە لەسەر حەقە، و ئەوی تریش لەوانەیە لەسەر حەق بێت، لێرەدا ئەرێنی و نەرێنی دیارکراوە، بە پشت بەستن بە بیروڕای جیاوازەوە، لەوانەیە ڕاست بێت و لەوانەشە چەوت بێت، زۆرجاریش راستی و ناڕاستیمان بۆ بەدەرناکەوێت، تەنانەت دوای ماوەیەکی زۆریش، نەك

بە پشتبەستن بە پێوەری جێگیر و گشتی، بۆیە کاریکاتێر ئامرازێکی پەروەردەییە لەوانەیە بە دوو ئاڕاستەی دژ بەیەکدا بەکاربێت. هەرچەندە ئەوەی لەسەری پەروەردەکرابێت ئەرێنی بێت یان نەرێنی، لەگەڵ ئەوەشدا کاریکاتێر ئەرکێکی پەروەردەیی جێبەجێ دەکات، لە کاریکاتێری کۆمەڵایەتیش کارەکە ڕۆشنترە، لەبەرئەوەی ئەو بنەمایانەی کە هەڵوەستەکانیان لەسەر بونیات دەنرێن، لە دیاردەیەك یان دیاردەیەکی تر، بنەمای جێگیرتر و گشتگیرترن، زۆرجاریش هەڵوەستەی زۆرینەی هەر زۆری جەماوەرە، ئەو دیاردانەی کە کاریکاتێر رەخنەیان لێدەگرێت، ئەو دیاردانەن کە لەڕێ لادەرن لەو بنەما ئەخلاقیانەی کە کۆمەڵگا بە درێژایی هەزاران ساڵ دایناون، کە هەتاهەتایە بە دیاردەی نەرێنی دەمێننەوە، چونکە دەبنە هۆی زەرەر و زیانێکی زۆر بۆ کۆمەڵگا، لەو دیاردانەش بۆ نمونە بەرتیل، تاوانکاری، لەشفرۆشی، ئاڵودەبوونی خواردنەوەی مەی و مادە هۆشبەرەکان، هەڵئاوسان و گرانیی، زوڵم و زۆرداری، چەندین دیاردەی دیکەش. بەمەش کاریکاتێری کۆمەڵایەتی لە بواری جێبەجێکردنی ئەرکی پەروەردەییدا پلەی یەکەم دەگرێت، لە نێو جۆرەکانی تری کاریکاتێردا، لەبەر ڕۆشنی ئەو ئاماژانەی کە هەڵوەستە رەخنەییەکانی خۆی لەسەر بونیات دەنێت هەروەك باسمان کرد.

بەڵام لە کاریکاتێری پێرترێت و گاڵتەجاڕیدا ئەرکی پەروەردەیی نیمچە وونە، لەبەر ئەو بۆلایەنیەی کە ئەو دوو جۆرە کاریکاتێرەی پێدەناسرێت بەرانبەر بە کێشە گشتیەکاندا، تەنیا ئەگەر چەند زیادکردنێکی تریان هاتە سەر، وەکو کاریکاتێرەکانی هونەرمەندی فەڕەنسایی (دۆمیێ) کە باس لە ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتیمانی دەکات، ئەو زیادکردنانەی کە دۆمیێ خستویەتیە سەر کاریکاتێرەکە، لە ڕەگەزە بنەڕەتیەکانی کاریکاتێر دانانرێت، خستنەناوی ئەم زیادکردنانەش شێوازێکی سیاسیانە بە کاریکاتێری پێرترێت دەبەخشێت، بەم شێوەیەش ئەم جۆرەی کاریکاتێر دەتوانێت ڕۆڵێکی پەروەردەیی بگێڕێت، ئەگەر چەند زیادکردنێکی بخرێتەسەر، نزیکی بکەنەوە لە جۆرەکانی تری کاریکاتێری سیاسی و کۆمەڵایەتی.